

राज्यातील ग्रामपंचायतींचे आयएसओ
प्रमाणिकरण (ISO ९००९ : २०१५)
करण्याकरिता करावयाच्या कार्यवाहीबाबत

महाराष्ट्र शासन
ग्राम विकास विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक: आयएसओ २०१८/प्र.क्र.०९/आसक
बांधकाम भवन, २५, मर्जीबान पथ.
फोर्ट, मुंबई-४००००९
तारीख: २० जानेवारी, २०२१

वाचा : समक्रमांकाचे दिनांक १८ सप्टेंबर, २०१९ चा शासन निर्णय

-: शासन परिपत्रक:-

स्थानिक स्वराज्य संस्थांमध्ये प्रशासकीय कामकाज कार्यक्षम व्हावे आणि त्यांच्या कार्यपद्धतीमध्ये गुणात्मक सुधारणा करण्यासाठी ग्रामपंचायतींचे आयएसओ प्रमाणिकरण (ISO ९००९ : २०१५) करण्याचा निर्णय संदर्भाधीन दिनांक १८ सप्टेंबर, २०१९ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये घेण्यात आला आहे. त्याअनुषंगाने एस- २ इंफोटेक इंटरनॅशनल लि. या संस्थेने गुणवत्ता व्यवस्थापन प्रणाली दस्तावेज (QMS - Quality Management System Document) तयार केली असून त्यास शासनाने मान्यता दिली आहे. सदर गुणवत्ता व्यवस्थापन प्रणाली दस्तावेज मधील मार्गदर्शक सुचनांच्या आधारे सर्व ग्रामपंचायतींनी आयएसओ प्रमाणिकरण करणे गरजेचे असून त्याअनुषंगाने पुढीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

१. ग्रामपंचायतींचे ISO प्रमाणीकरण करण्याचे काम संदर्भाधीन शासन निर्णयानुसार निवड करण्यात आलेल्या एजन्सीद्वारे अथवा स्थानिक पातळीवरील सक्षम संस्थेद्वारे करण्याची मुभा देण्यात आली आहे. ज्या ग्रामपंचायतींनी शासनाने निवड केलेल्या संस्थेकडून ISO प्रमाणीकरण करण्याचा पर्याय स्वीकारला असेल, त्यांनी उक्त शासन निर्णयात नमूद करण्यात आलेल्या संगणकीय प्रणालीच्या कार्यपद्धती नुसार कार्यवाही करावी.
२. राज्य प्रकल्प संचालक, राष्ट्रीय ग्राम रचनात्मक अभियान, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्याकडून कार्यारंभ आदेश प्राप्त झाल्यानंतर संस्थेने ग्रामपंचायतींचे आयएसओ प्रमाणिकरण करण्यासाठी शासन स्तरावर मान्य झालेल्या गुणवत्ता व्यवस्थापन प्रणाली दस्तावेज (QMS - Quality Management System Document) नुसार आवश्यक ते बदल करण्यासाठी जिल्ह्याच्या ठिकाणी कर्मचाऱ्यांचे

प्रशिक्षण/कार्यशाळेचे आयोजित करावे. Change management तसेच ISO प्राप्त करून घेण्यासाठी ग्रामपंचायतीस पाठबळ व मार्गदर्शन (Handhold) करून सक्षम बनविण्यात यावे तसेच या ग्रामपंचायतीला भेट देऊन त्यांना या प्रक्रियेसाठी लागणाऱ्या सेवा पुरविण्यात याव्यात.

३. राज्यस्तरीय समितीने केलेल्या शिफारशीनुसार ग्रामपंचायतीमधील किमान तीन ते चार जणांना प्रशिक्षण देण्यात यावे. त्यामध्ये पुढील व्यक्तींचा समावेश असावा.
  - अ) सरपंच किंवा उपसरपंच यापैकी एक
  - ब) ग्रामसेवक / ग्रामविकास अधिकारी
  - क) ग्रामपंचायतीमधील लिपिक (लिपिक पद मंजूर/कार्यरत नसल्यास ग्रामपंचायतीने निवडलेली अन्य व्यक्ती जी शक्यतो सदस्यांपैकी अथवा गावातील असावी)
  - ड) लोकसंख्या व उत्पन्नाच्या दृष्टीने मोठ्या असलेल्या ग्रामपंचायतींमध्ये, ग्रामपंचायतीने निवडलेली अन्य एक व्यक्ती
४. एका सत्रामध्ये जास्तीत जास्त ३० ते ४० जणांचा समावेश असावा.
५. उप आयुक्त (विकास), जिल्हा व तालुका स्तरावरील अधिकारी यांच्याकरिता साधारणतः दोन ते तीन तासांचे प्रशिक्षण आयोजित करावे.
६. वरीलप्रमाणे प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर व QMS आधारित सर्व ग्रामपंचायतीची प्रक्रिया (registers व processes इ.) राबविल्यानंतर केंद्र शासनाच्या QUALITY COUNCIL OF INDIA अंतर्गत National Accreditation Board for Certification Bodies (NABCB) किंवा International Accreditation Forum (IAF) या संस्थेच्या मान्यता प्राप्त संस्थेकडून ISO प्रमाणपत्र प्राप्त करून घेण्याची कार्यवाही संबंधित ग्रामपंचायतीने करावी. ज्या ग्रामपंचायतींना सदर कार्यवाही करण्यासाठी काही तांत्रिक अडचण येत असेल त्यांनी आवश्यकता भासल्यास शासनाने निवड केलेल्या एस- २ इंफोटेक इंटरनॅशनल लि. या संस्थेची मदत घ्यावी.
७. ज्या ग्रामपंचायतींना शासनाने निश्चित केलेल्या संस्थेव्यतिरिक्त स्थानिक पातळीवरील संस्थेकडून करून घ्यावयाचे आहे, अशा संस्थेसाठी अर्हतेचे निकष सोबतच्या परिशिष्ट अ मध्ये देण्यात आले आहेत. सदर ग्रामपंचायतींना अर्हतेचे निकष पूर्ण करण्याचा तसेच उक्त शासन निर्णयात नमूद केलेल्या दरापेक्षा कमी दराने काम करण्यास तयार असलेल्या सक्षम संस्थेकडून ISO प्रमाणीकरण करून घेण्याची मुभा राहील. मात्र अशा संस्थेस काम देण्यापूर्वी मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांची मान्यता घेण्यात यावी. तसेच सदर ISO प्रमाणीकरण शासनाने वरीलप्रमाणे मान्यता दिलेल्या गुणवत्ता व्यवस्थापन प्रणाली दस्तावेज (QMS - Quality Management System Document) च्या आधारे करणे अनिवार्य राहील.
८. ज्या ग्रामपंचायतींनी या पुर्वी ISO प्रमाणपत्र प्राप्त करून घेतले आहे त्यांनी सदर प्रमाणपत्र नुतनीकरण करून घेते वेळी त्यांच्या कार्यपद्धतीमध्ये उपरोक्त गुणवत्ता व्यवस्थापन प्रणाली दस्तावेज (QMS - Quality Management System

Document) नुसार आवश्यक ते बदल करून घेणे अनिवार्य राहील. हे करताना शासनाद्वारे निश्चित केलेल्या संस्थेकडून किंवा वरील नमुद केलेल्या कारपद्धतीनुसार सक्षम संस्थेकडून सेवा घ्यावी.

९. राज्यस्तरीय समितीने केलेल्या शिफारशीनुसार प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थेने प्रशिक्षण पुस्तिकेत (Training Manual) आवश्यक ते बदल करून घ्यावेत.
१०. ISO प्रमाणपत्र प्राप्त करून घेण्यासाठी प्रशिक्षणाकरिता येणारा खर्च, प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर केंद्र शासनाच्या शासनाच्या QUALITY COUNCIL OF INDIA अंतर्गत National Accreditation Board for Certification Bodies (NABCB) किंवा International Accreditation Forum (IAF) संस्थेकडून ISO प्रमाणपत्र प्राप्त करण्यासाठीचा खर्च तसेच Surveillance Audit साठी येणारा खर्च ग्रामपंचायतींनी स्वःनिधीतून करावा.
  - येथे स्वःनिधी म्हणजे ग्रामपंचायतींचे स्वतःचे उत्पन्न +१४ व्या वित्त आयोगाचा अखर्चित निधी + १५ व्या वित्त आयोगाचा निधी + आदिवासी विभागाचा निधी + स्मार्ट ग्राम पारितोषिक प्राप्त निधी + तसेच इतर कोणताही मुक्त निधी जो खर्च करण्याचा संपूर्ण अधिकार ग्रामपंचायतींना आहे.

११. सदर सेवा/वस्तु पुरवठा केल्यानंतर आणि पुरवठादारांनी देयक सादर केल्यानंतर प्रत्येक ग्रामपंचायतींनी त्यांच्या स्तरावर सदर देयकामध्युन नियमानुसार आवश्यक त्या वजावटी बीलातून कराव्यात.

१२. १३ वा वित्त आयोग (सन २०१०-२०१५) मध्ये वित्त आयोगाच्या जनरल बेसिक ग्रॅंट व जनरल परफॉर्मन्स ग्रॅंटच्या निधीतून राज्यस्तरावरून पंचायत राज संस्थांसाठी(जिल्हा परिषद/पंचायत समिती/ग्रामपंचायत स्तरावर) हाती घ्यावयाच्या सामाईक बाबी व त्याबद्दल कार्यपद्धती अंतर्गत पंचायत राज संस्थांमधील (जिल्हा परिषद/पंचायत समिती/ग्रामपंचायतीमधील) मनुष्यबळ विकास करणे आणि त्या संस्था नागरीकांना सेवा पुरविण्यासाठी व कामाच्या संदर्भात अधिक कार्यक्षम व लोकाभिमुख होण्यासाठी त्यांचे I.S.O प्रमाणकिरण करणे बाबत तरतूद करण्यात आली होती त्यानुसार राज्यातील जास्तीतजास्त ग्रामपंचायतींनी आयएसओ प्रमाणिकरण (ISO ९००१ : २०१५) करून महाराष्ट्र राज्याचा देशातून पहिला क्रमांक मिळविण्यासाठी प्रयत्न करावा.

१३. राज्यातील ग्रामपंचायतींचे आयएसओ प्रमाणिकरण (ISO ९००१ : २०१५) अंतर्गत राज्यातील प्रत्येक विभागातून सर्वप्रथम नोंदणी करणाऱ्या पहिल्या, दुसऱ्या व तिसऱ्या ग्रामपंचायतींला अनुक्रमे रु. ५ लाख, ३ लाख व २ लाख असे पारितोषिक वितरित करण्यात येईल. सदर पारितोषिक वितरणाचा खर्च SIRD, यशदा यांचेकडील पारितोषिक वितरणासाठीच्या जमा रकमेतून करण्यात येईल.

१४. सदर प्रकल्प राबविण्यासाठी विभागीय स्तरावर उप आयुक्त(विकास) व राज्य स्तरावर कक्ष अधिकारी (आसक), ग्रामविकास विभाग हे नोडल ऑफिसर राहतील. त्यांनी सदर प्रकल्पाचा वेळोवेळी आढावा घेऊन शासनास अहवाल सादर करावा.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेताक २०२१०१२८११०३५८६८२० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(राजेश कुमार)
अपर मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. सर्व विभागीय आयुक्त, महाराष्ट्र राज्य
२. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
३. राज्य प्रकल्प संचालक, राष्ट्रीय ग्राम स्वराज अभियान, पुणे
४. उप आयुक्त, (विकास), विभागीय आयुक्त यांचे कार्यालय, सर्व
५. उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत), जिल्हा परिषद (सर्व)
६. गट विकास अधिकारी, पंचायत समिती (सर्व)
७. ग्रामसेवक/ग्रामविकास अधिकारी, ग्रामपंचायत (सर्व)
८. सर्व कार्यासने, ग्रामविकास विभाग, बांधकाम भवन, मुंबई.
९. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, एस- २ इंफोटेक इंटरनॅशनल लि. मुंबई
१०. निवडनस्ती (आपले सरकार कक्ष)

प्रत माहितीसाठी,

१. मा.मंत्री (ग्रामविकास), यांचे खाजगी सचिव
२. मा.राज्यमंत्री (ग्रामविकास), यांचे खाजगी सचिव
३. मा.प्रधान सचिव (ग्रामविकास विभाग) यांचे स्वीय सहायक

शासन परिपत्रक क्रमांक: आयएसओ २०१८/प्र.क्र.०१/आसक, दिनांक २० जानेवारी, २०२१
सोबतचे परिशिष्ट-अ

शासन निर्णय, दिनांक १८ सप्टेंबर, २०२० अन्वये निवड करण्यात आलेल्या संस्थेव्यतिरिक्त इतर संस्थांकरिता किमान अर्हता.

अ.क्र.	किमान अर्हता	आवश्यक कागदपत्रे
१	भारतीय कंपनी कायदा, १९५६ (किंवा २०१३) खाली नोंदणीकृत असावी आणि कमीत कमी ५ वर्ष भारतात काम केलेले असावे	नोंदणी प्रमाणपत्र, पॅन कार्ड, GST प्रमाणपत्र.
२	कंपनीची मागील तीन आर्थिक वर्षातील एकूण उलाढाल किमान रु. ५० कोटी असावी.	ऑडिट केलेले नफा-तोटा प्रमाणपत्र.
३	मागील आर्थिक वर्षाच्या शेवटी कंपनीचे उत्पन्न उणे (-) नसावे.	ऑडिटची प्रत.
४	मागील ५ वर्षाच्या कालावधीत प्रशिक्षण व पाठबळ (Training and Support) याच्याशी निगडित भारतातील शासकिय/सार्वजनिक क्षेत्रामधिल किमान १ प्रकल्पामध्ये संस्थेचा सहभाग असावा.	कार्यारंभ आदेशाची प्रत.
५	मागील ५ वर्षाच्या कालावधीत भारतातील शासकिय/सार्वजनिक क्षेत्रामधिल किमान १०० ठिकाणी प्रकल्प अंमलबजावणी मध्ये संस्थेचा सहभाग असावा.	कार्यारंभ आदेशाची प्रत.
६	एका आर्थिक/कॅलेंडर वर्षात भारतातील शासकिय/सार्वजनिक क्षेत्रामधिल सेवा निगडित एका प्रकल्पामध्ये किमान २०० मनुष्यबळ उपलब्ध करून दिल्याबाबत संस्थेकडे अनुभव असावा.	कार्यारंभ आदेश/ संबंधित आस्थापनेचे प्रमाणपत्र.
७	संस्था कोणत्याही शासकीय/निमशासकीय/केंद्र व राज्य शासनाचे उपक्रम, कंपन्या/ स्थानिक स्वराज्य संस्था यांच्याकडून काळ्या यादीत टाकण्यात आले नसल्याचे शपथपत्र देणे बंधनकारक राहील.	नोटरी केलेले शपथपत्र.
८	संस्थेकडे PCMM Level ३ किंवा त्यापेक्षा वरच्या दर्जाचे वैध प्रमाणपत्र असणे आवश्यक आहे.	वैध प्रमाणपत्राची प्रत